

Strategic Culture; Recognizing Israel's Strategic Challenges in West Asia

Hasan Rangarz Jadi¹

Ghasem Torabi²

Alireza Rezaei³

Abstract

Strategic culture is a recent approach in international relations studies that examines the impact of soft components and cultural factors on the strategic actions of states. Israel is among the political regimes in West Asia that focuses on the challenge of survival in matters of national security. This research aims to identify and understand Israel's security strategies through the lens and theoretical framework of strategic culture, seeking to answer how Israel's strategic culture has influenced the creation of its security policymaking challenges in West Asia? Given the exploratory nature of the research, no hypothesis has been designed for it; therefore, the application of the results in the security policymaking processes of West Asian countries, including the Islamic Republic of Iran, doubles the importance of this research in the current inflamed and tense security conditions of Southwest Asia. As for methodology, a documentary-library study and in-depth interviews were used for data collection, while the rational interpretation and qualitative content analysis methods were employed for analysis. The research findings emphasize that the elements constituting Israel's strategic culture, upon which its security strategies in West Asia rely, can be divided into two categories: objective-tangible propositions and subjective-narrative propositions. These components generate strategic realities across various domains in Israel's policymaking, leading to failures and strategic security challenges for its security apparatus, including military forces and the intelligence community. It is evident that predicting behaviors and policies resulting from security errors provides West Asian countries with the upper hand in the realms of foreign policy, covert diplomacy, and security warfare.

Keywords: Security Strategy, Objective Propositions, Subjective Propositions, Israel, Strategic Culture.

-
1. PhD Candidate in International Relations, Ha.C., Islamic Azad University, Hamedan, Iran.
h.rangarzjadi@iau.ac.ir
  2. Professor of International Relations, Ha.C., Islamic Azad University, Hamedan, Iran
(Corresponding author).
ghasemtorabi@iau.ac.ir
  3. Associate Professor of International Relations, Ha.C., Islamic Azad University, Hamedan, Iran.
DrAlireza.Rezaei@iau.ac.ir

Mesopotamian Political Studies, 2026, Vol. 4, Issue 4, pp. 713-740.

Received: 05 October 2025, **Accepted:** 14 March 2026

Doi: 10.22126/mps.2026.12937.1108

Copyright © The Authors
Publisher: Razi University.

Extended Abstract

1. Introduction

Mainstream international relations theories often explain state behavior through material power and rational calculations. However, they fall short in explaining why states with similar structural positions adopt different security strategies. The theory of strategic culture addresses this gap by emphasizing the role of historical experiences, geography, religious beliefs, and national identity in shaping state behavior.

Israel presents a compelling case for such analysis. Since its establishment, the regime has been defined by a constant preoccupation with survival. Its security doctrine—characterized by preemption, deterrence, and pursuit of absolute qualitative military superiority—cannot be fully understood through a purely realist lens. This research argues that these strategies are products of a deeply ingrained strategic culture shaped by the Holocaust, Zionist ideology, religious beliefs, lack of strategic depth, and a persistent sense of being surrounded by hostile forces.

The central research question is: How does Israel's strategic culture influence the creation of its security policymaking challenges in West Asia? Understanding this provides valuable insights for regional actors, including Iran, to better anticipate Israeli actions and formulate effective counter-strategies.

2. Theoretical Framework

Strategic culture emerged from constructivist critiques of neorealism. It posits that states operate within a historically transmitted context of symbols, beliefs, and norms that influence threat perception and appropriate responses.

This study draws on Snyder (1977), who defined strategic culture as "the sum total of ideas, conditioned emotional responses, and patterns of habitual behavior" acquired by a strategic community. Gray (1999) described it as an "umbrella encompassing all aspects of strategic behavior." Johnston (1995) focused on three layers: assumptions about conflict and enemies, preferred strategic options, and institutional transmission mechanisms.

For this research, strategic culture is conceptualized through two categories: subjective-narrative propositions (religious narratives, collective trauma, siege mentality) and objective-tangible propositions (geography, demography, geopolitical environment). These intertwined elements form a cultural lens through which Israeli decision-makers perceive their security environment.

3. Methodology

This research employs a qualitative approach with a descriptive-analytical design, based on an in-depth case study of Israel.

Data collection used two methods: documentary-library study of specialized books, journal articles, strategic documents, and analytical reports; and semi-structured interviews with 12 experts, including retired senior officers and academic specialists, selected through purposive and snowball sampling until theoretical saturation.

Data analysis combined rational interpretation and qualitative content analysis to identify themes related to Israel's strategic culture. Findings were validated through triangulation between documentary sources and interview data. Ethical considerations, including informed consent and confidentiality, were strictly observed.

4. Discussion

The findings confirm that Israel's security behavior is shaped by a distinct strategic culture with the following components:

4.1. Subjective-Narrative Components:

Religious and national narratives—particularly the "Chosen People" and "Promised Land" concepts—are deeply embedded in national identity, framing conflicts in existential terms. The Holocaust has created a pervasive "siege mentality," mandating self-reliance, a low threshold for threat perception, and predisposition toward preemptive action. A deep-seated perception of being a Western outpost surrounded by a hostile Arab world reinforces militaristic approaches.

4.2. Objective-Tangible Components:

The critical factor is lack of strategic depth. With its narrow waist (approximately 15 km), Israel is highly vulnerable to surprise attack, dictating an offensive, preemptive doctrine that transfers war quickly to enemy territory. As an immigrant society ("Aliyah") with small population, it focuses on "quality over quantity," driving investment in technological innovation and intelligence capabilities. Scarce natural resources like water have historically been strategic vulnerabilities.

These components manifest in doctrines including preemptive strike, deterrence through punishment, and reliance on the U.S. strategic alliance. However, this culture generates inherent challenges: existential threat perception can lead to strategic overreach; emphasis on unilateral military action can cause diplomatic isolation; and deep-seated isolation can blind policymakers to opportunities for regional integration.

5. Conclusion

This study concludes that Israel's strategic culture is a powerful, multi-layered, and historically rooted system that profoundly influences its national security policymaking in West Asia. It is a unique synthesis of traumatic historical memory (the Holocaust), potent ideological and religious narratives (Zionism), and immutable geographical constraints (lack of strategic depth). This culture manifests in a security doctrine characterized by a constant state of alert, a predisposition for preemptive and offensive action, an obsessive pursuit of absolute technological and military superiority, and a deep-seated distrust of the external environment.

The very elements that have ensured the state's survival have also become sources of significant strategic challenges. The "siege mentality" can create self-fulfilling prophecies, reinforcing conflict. The doctrine of preemption can lead to wars based on worst-case assumptions. The focus on unilateral military power can undermine long-term diplomatic efforts for regional peace and stability. The culture's internal coherence can create cognitive blind spots, making it difficult to adapt to rapidly changing regional dynamics, such as the shifting balance of power or the rise of new, non-state actors.

Therefore, a comprehensive understanding of Israel's strategic culture is essential for any actor seeking to engage with, deter, or counter it. For West Asian countries, particularly the Islamic Republic of Iran, this analysis provides a crucial tool for anticipating Israel's strategic logic and potential responses. It highlights that effectively countering Israel's "absolute security superiority" strategy requires not only military preparedness but also a sophisticated, long-term approach that engages with the cultural and ideational roots of its security paradigm. This could involve employing soft power and information warfare to challenge the internal coherence of its security narratives, deepening its internal social and identity fault lines, and offering alternative visions of regional security that undermine its existential threat perception. Ultimately, recognizing that Israel's security behavior is not purely rational or reactive, but deeply cultural, is the first step towards a more nuanced and effective regional policy.

فرهنگ راهبردی؛ بازناسی چالش‌های استراتژیک اسرائیل در غرب آسیا

حسن رنگرز جدی^۱

قاسم ترابی^۲

علیرضا رضایی^۳

چکیده

فرهنگ راهبردی رویکردی متأخر در مطالعات روابط بین‌الملل است که تأثیر مؤلفه‌های نرم و عوامل فرهنگی بر کنشگری راهبردی دولت‌ها را مورد توجه قرار می‌دهد. اسرائیل از جمله رژیم‌های سیاسی منطقه غرب آسیا محسوب می‌شود که در مسائل امنیت ملی، بر چالش بقا تمرکز دارد. این پژوهش با هدف بازناسی و درک استراتژی‌های امنیتی اسرائیل از دریچه و چارچوب نظری فرهنگ راهبردی، سعی دارد به این پرسش پاسخ دهد که تأثیر فرهنگ راهبردی اسرائیل در ایجاد چالش‌های سیاست‌گذاری امنیتی آن در غرب آسیا چگونه است؟ با توجه به اکتشافی بودن پژوهش، فرضیه‌ای برای آن طراحی نشده و لذا کاربست نتایج در فرایند سیاست‌گذاری امنیتی کشورهای غرب آسیا از جمله ج.ا.ایران، اهمیت تحقیق را در شرایط امنیتی ملتهب و پرتنش کنونی جنوب غرب آسیا دوچندان می‌نماید. از منظر روش تحقیق، با بهره‌گیری از مطالعه اسنادی-کتابخانه‌ای و مصاحبه عمیق برای جمع‌آوری داده و از روش تفسیر عقلانی و تحلیل محتوای کیفی برای تجزیه و تحلیل استفاده شده است. یافته‌های پژوهش تأکید می‌نماید که عناصر تشکیل‌دهنده فرهنگ راهبردی اسرائیل را - که استراتژی‌های امنیتی آن کشور در غرب آسیا با اتکا به آن اتخاذ می‌شوند - می‌توان در دو دسته گزاره‌های عینی-ملموس و گزاره‌های ذهنی-روایتی جای داد. این مولفه‌ها در سیاست‌گذاری اسرائیل واقعیت‌های استراتژیکی در عرصه‌های مختلف تولید می‌کند که دستگاه‌های امنیتی آن شامل نیروهای نظامی و جامعه اطلاعاتی را دچار ناکامی‌ها و چالش‌های استراتژیک امنیتی می‌نماید. واضح است که پیش‌بینی رفتارها و سیاست‌های اعمالی بر ساخته از خطاهای امنیتی، برای کشورهای غرب آسیا دست برتر در عرصه سیاست خارجی، دیپلماسی پنهان و جنگ امنیتی را فراهم می‌سازد.

واژه‌های کلیدی: استراتژی امنیتی، گزاره‌های عینی، گزاره‌های ذهنی، اسرائیل، فرهنگ راهبردی.

۱. دانشجوی دکتری روابط بین‌الملل، واحد همدان، دانشگاه آزاد اسلامی، همدان، ایران.

h.rangarzjadi@iau.ac.ir

۲. استاد روابط بین‌الملل، واحد همدان، دانشگاه آزاد اسلامی، همدان، ایران (نویسنده مسئول).

ghasemtorabi@iau.ac.ir

۳. دانشیار روابط بین‌الملل، واحد همدان، دانشگاه آزاد اسلامی، همدان، ایران.

DrAlireza.Rezaei@iau.ac.ir

۱. مقدمه

انگاره اصلی در نظریات روابط بین‌الملل به‌خصوص نظریه واقع‌گرایی بر این دلالت دارد که در محیط بین‌الملل، هر کنشی متأثر از واکنش به رفتار سایر بازیگران است. بر اساس مطالعات صورت‌گرفته، عوامل دیگری نیز در کنش و رفتار دولت‌ها وجود دارد که برخلاف نظریه واقع‌گرایی است.

خصوصیت‌های فرهنگی، تاریخی، ملی، دینی و قومیتی جوامع در شکل‌گیری شناخت و کنش‌های دولت‌ها در عرصه محیط بین‌الملل تأثیرگذار است و در حوزه سیاست خارجی نیز منشأ رفتارهای متمایزی می‌شود.

تصمیم‌گیرندگان و دولت‌مردان معتقدند امنیت یکی از ارکان اصلی و تعیین‌کننده در محیط بین‌المللی است و تلاش برای تأمین و نگاه‌داشت آن از اهمیت ویژه‌ای نزد دولت‌ها برخوردار است. نه تنها تأمین و نگاه‌داشت امنیت دغدغه اصلی حکومت‌هاست، بلکه توسعه و استمرار پایدار امنیت هدف غایی و حیاتی آنان محسوب می‌شود. امنیت در نگاه اندیشمندان روابط بین‌الملل ضامن بقای کشورهاست و کنشگران نظام بین‌الملل همواره در تعارض منافع نسبت به امنیت، به‌سوی جنگ سوق داده می‌شوند.

نظریه فرهنگ راهبردی نشان می‌دهد که کنشگری دولت تنها معلول واکنش به رفتار دیگران نیست، بلکه ریشه در ارزش‌ها، هویت، هنجارها و فرهنگ خاص یک کشور دارد. در حقیقت فرهنگ راهبردی بدان معناست که رفتارهای راهبردی هر نظام سیاسی، بیش از آنکه از عوامل بیرونی و کنش‌های بازیگران دیگر اثر بگیرد، متأثر از عوامل داخلی و محصول هنجارها و ارزش‌های فرهنگی و اجتماعی جوامع است.

با مطالعه راهبردهای امنیتی اسرائیل، می‌توان به‌روشنی نقش رویدادهای تاریخی قوم یهود مانند آوارگی و هولوکاست، ارزش‌ها و باورهای دینی مانند قوم برتر و هنجارهای فرهنگی اجتماعی آن را در شکل‌گیری و اتخاذ راهبردهای امنیتی آن از جمله برتری مطلق امنیتی دریافت.

بر این اساس، در مقاله حاضر قصد بر آن است که مؤلفه‌های دینی و فرهنگی اسرائیل به‌خوبی ادراک و با تبیین راهبردهای امنیتی آن، به‌چگونگی شکل‌گیری راهبردها پی‌برد، سپس کاستی‌ها و چالش‌های منبعث از راهبردهای امنیتی اسرائیل را واکاوی کرد.

برای درک چالش‌ها و کاستی‌های راهبرد امنیتی یک دولت، نمی‌توان تنها به تحلیل موازنه قوا یا محاسبات عقلانی اکتفا کرد، بلکه باید به کالبدشکافی فرهنگ راهبردی حاکم بر آن پرداخت؛ فرهنگی که تعریف می‌کند چه چیزی «تهدید» محسوب می‌شود، چه پاسخ‌هایی «مقبول» و «مشروع» هستند و در نهایت، چگونه این پاسخ‌ها می‌توانند به دلیل نادیده گرفتن واقعیت‌های متغیر منطقه‌ای و بین‌المللی، خود به منبعی برای ایجاد چالش‌های جدید امنیتی تبدیل شوند. این پژوهش با بهره‌گیری از این چارچوب نظری، در پی کشف همین ارتباط اساسی است.

هدف این پژوهش تلاش علمی برای کشف تأثیر فرهنگ راهبردی بر شکل‌گیری راهبردهای امنیتی اسرائیل در غرب آسیاست. بر این اساس، سؤال اصلی پژوهش این است که تأثیر فرهنگ راهبردی اسرائیل در ایجاد چالش‌ها و خلأهای استراتژی‌های امنیتی آن در غرب آسیا چگونه است؟ در راستای وصول به این ارزیابی، سؤالات فرعی تحقیق به شرح زیر تنظیم می‌شوند:

- مؤلفه‌های درونی تشکیل‌دهنده فرهنگ راهبردی کدامند؟

- تأثیر جداگانه هر یک از مؤلفه‌های فرهنگ راهبردی بر استراتژی‌های امنیتی اسرائیل در

غرب آسیا چگونه است؟

رویکرد این تحقیق کیفی و از نوع توصیفی-تحلیلی است که بهترین مسیر برای کاوش در پدیده‌های پیچیده راهبردی محسوب می‌شود. دو متغیر اصلی در این تحقیق وجود دارد: الف. فرهنگ راهبردی به‌عنوان متغیر مستقل. ب. چالش‌ها و خلأهای امنیتی به‌عنوان متغیر وابسته. روش گردآوری داده‌ها به‌صورت کتابخانه‌ای و میدانی (مصاحبه) بوده است. در بخش کتابخانه‌ای، داده‌ها از طریق مطالعه اسناد و مدارک دست‌اول و دوم شامل کتاب‌های تخصصی، مقالات معتبر منتشرشده داخلی و نشریات بین‌المللی، اسناد راهبردی نهادهای تحقیقاتی-امنیتی، گزارش‌های تحلیلی و پایگاه‌های داده‌ای معتبر گردآوری شده‌اند. این اسناد به‌منظور استخراج مبانی نظری و داده‌های اولیه، تحلیل محتوا شدند. در بخش میدانی، به‌منظور تکمیل داده‌ها و اعتباربخشی به یافته‌ها، از مصاحبه نیمه‌ساختاریافته با ۱۲ نفر از صاحب‌نظران و افسران بازنشسته حوزه امنیت ملی استفاده شد. نمونه‌گیری به روش هدفمند تا سرحد اشباع نظری یافته‌ها و از نوع گلوله‌برفی انجام پذیرفت تا افرادی با بیشترین دانش و تجربه مستقیم شناسایی شوند. سؤالات مصاحبه بر درک فرهنگ راهبردی، چالش‌های امنیتی اسرائیل و تأثیر چالش‌ها بر ثبات امنیت راهبردی آن متمرکز بود.

روش تحلیل داده‌ها تلفیقی (ترکیب یافته‌های کتابخانه‌ای و میدانی) و مبتنی بر تفسیر عقلانی و تحلیل محتوای کیفی بوده است. در نهایت، با مثلث‌سازی^۱ بین داده‌های اسنادی و نظرات مصاحبه‌شوندگان، اعتبار و قابلیت اطمینان پژوهش افزایش یافت. تمام ملاحظات اخلاقی شامل رضایت آگاهانه و محرمانگی هویت مصاحبه‌شونده رعایت شده است.

در این تحقیق، با بهره‌گیری از چارچوب نظریه فرهنگ راهبردی، عناصر تشکیل‌دهنده فرهنگ راهبردی اسرائیل شامل ارزش‌ها و باورهای دینی و ملی، فقدان عمق راهبردی، حس محاصره شدن و تجربیات تاریخی قوم یهود، رابطه بین دو متغیر اصلی پژوهش، «فرهنگ راهبردی» و «چالش‌ها و کاستی‌های راهبردهای امنیتی»، مورد تحلیل قرار خواهد گرفت. بی‌تردید به دست آوردن رابطه بین فرهنگ راهبردی و استراتژی امنیتی و همچنین میزان تأثیر این دو متغیر بر یکدیگر، در تبیین رفتار امنیتی یک دولت مؤثر خواهد بود و دولت‌ها را قادر خواهد کرد تا رفتارهای امنیتی یکدیگر را پیش‌بینی نمایند.

با توجه به دشمنی مدام و مستمر اسرائیل نسبت به جمهوری اسلامی ایران، شناخت دقیق نقاط ضعف از جمله خاستگاه چالش‌ها و خلأهای راهبردهای امنیتی این دولت دریچه روشنی بر پیش‌بینی رفتارهای اسرائیل در حوزه سیاست خارجی را خواهد گشود. این شناخت مبنای قابل‌اعتنایی در سیاست‌گذاری و راهبردهای کلان در حوزه سیاست خارجی در سطح غرب آسیا و جهان خواهد بود.

در عرصه روابط بین‌الملل که امنیت از ارکان اصلی است و همه دولت‌ها به دنبال ایجاد و بقای امنیت خود هستند، دشمن‌شناسی و مهم‌تر از آن رفتارشناسی دشمن از ضرورت‌های راهبردی است. از همین منظر، بررسی فرهنگ راهبردی و بازشناسی چالش‌های استراتژی‌های امنیتی اسرائیل در غرب آسیا برای کشورهای آن منطقه از جمله ایران از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. نتایج این تحقیق به‌طور حتم با شناسایی خاستگاه و منشأ تصمیمات راهبردی اسرائیل نسبت به ج.ا. ایران کمک‌شایانی به پیش‌بینی شرایط پیش‌رو خواهد کرد و در عرصه‌های نظامی، سیاست خارجی، دیپلماسی پنهان و... به حاصل جمع مثبت خواهد رسانید. با عنایت به شکست تحلیلی در پیش‌بینی زمان، نحوه و شیوه حمله اسرائیل به کشور در خردادماه ۱۴۰۴، غافلگیری در ترور سران حماس در ایران و قطر و موارد مشابه که منجر به سلسله عملیات‌های وعده صادق گردید، اهمیت و ضرورت

پژوهش حاضر در خلأ ارزیابی درست از سازوکار سیاست‌گذاری راهبردی اسرائیل در قبال مسائل بین‌المللی دوچندان می‌شود.

۲. پیشینه پژوهش

تأثیر فرهنگ راهبردی بر راهبردهای امنیتی از موضوعات مهم در مطالعات امنیتی معاصر است. این نوشتار با بررسی مطالعات پیشین، آن‌ها را در چهار دسته اصلی طبقه‌بندی می‌کند. در انتها نیز خلأها و وجه تمایز تحقیق حاضر با پیشینه ارائه می‌شود.

۲-۱. مطالعات نظری فرهنگ راهبردی

مبانی نظری فرهنگ راهبردی توسط پژوهشگران برجسته‌ای بنا نهاده شده است. جک اسنایدر^۱ در کتاب *مفهوم استراتژیک اتحاد جماهیر شوروی* اولین بار این مفهوم را معرفی کرد و نشان داد چگونه فرهنگ بر درک امنیتی تأثیر می‌گذارد. کالین گری^۲ (۱۹۹۹) در کتاب *استراتژی مدرن*، با تأکید بر تداوم فرهنگی در راهبرد، استدلال کرد که فرهنگ راهبردی «چتری است که تمامی جنبه‌های رفتار راهبردی را دربر می‌گیرد». آلاستیر ایان جانستون^۳ (۱۹۹۵) در کتاب *واقع‌گرایی فرهنگی: فرهنگ راهبردی و راهبرد کلان در تاریخ چین*، با ارائه تحلیلی تاریخی، نشان داد که چگونه فرهنگ راهبردی چین بر رفتار امنیتی آن تأثیر گذاشته است. کاتزنشتاین^۴ (۱۹۹۶) نیز در کتاب *فرهنگ امنیت ملی*، با گردآوری مقالاتی از صاحب‌نظران، به تبیین نظری ارتباط فرهنگ و امنیت پرداخت. همچنین، پورآخوندی (۱۳۹۸) در مقاله‌ای با عنوان «فرهنگ راهبردی و راهبرد نظامی رژیم صهیونیستی» به صورت توصیفی به مطالعه موضوع پرداخته است.

۲-۲. پژوهش‌ها درباره فرهنگ راهبردی اسرائیل

مطالعات متعددی به بررسی تجربی فرهنگ راهبردی اسرائیل پرداخته‌اند. بار-تال^۵ (۲۰۰۰) در کتاب *باورهای مشترک در یک جامعه: تحلیل روان‌شناختی اجتماعی به بررسی باورهای اساسی جامعه اسرائیلی پرداخت* و نشان داد چگونه این باورها بر درک امنیتی تأثیر می‌گذارند. اینبار^۶

1. Snyder
2. Gray
3. Johnston
4. Katzenstein
5. Bar-Tal
6. Inbar

(۲۰۱۳) در کتاب *قیام‌های عربی و امنیت ملی اسرائیل* به تحلیل تأثیر تحولات منطقه بر فرهنگ راهبردی اسرائیل پرداخت. پژوهش کانتی^۱ و همکاران (۲۰۱۸) با عنوان «هولوکاست از منظر دنیای واقعی: تأثیرات هولوکاست بر جامعه کنونی اسرائیل» به‌طور تجربی نشان دادند که ترومای تاریخی چگونه بر درک امنیتی جامعه اسرائیل تأثیر می‌گذارد. همچنین، سندلر^۲ (۲۰۱۶) در کتاب *ریشه‌های یهودی سیاست خارجی اسرائیل: مطالعه‌ای در سنت و بقا* به بررسی تأثیر آموزه‌های دینی بر فرهنگ راهبردی پرداخت.

۲-۳. مطالعات درباره دکتربین امنیتی اسرائیل

شمار فراوانی از پژوهش‌ها به تحلیل دکتربین امنیتی اسرائیل پرداخته‌اند. کوهن^۳ (۲۰۱۰) در کتاب *اسرائیل و بمب* به بررسی تأثیر برنامه هسته‌ای بر فرهنگ راهبردی اسرائیل پرداخت. ایران و تاپیا^۴ (۲۰۱۷) در مقاله «تحول دکتربین امنیت داخلی اسرائیل» تحولات دکتربین امنیتی اسرائیل را تحلیل کردند. باراک و شفر^۵ (۲۰۰۹) در مقاله «شبکه‌های امنیتی اسرائیل: چشم‌اندازی نظری و تطبیقی» به تحلیل نهادهای امنیتی و تأثیر آن‌ها بر فرهنگ راهبردی پرداختند. شامیر^۶ (۲۰۱۱) نیز در مقاله «دگرگونی امنیتی اسرائیل: نیروهای دفاعی و دکتربین دفاعی» تحولات نهادی در ساختار امنیتی اسرائیل را بررسی کرد.

۲-۴. پژوهش‌های انتقادی درباره فرهنگ راهبردی اسرائیل

گروهی از پژوهشگران به نقد فرهنگ راهبردی اسرائیل پرداخته‌اند. لوستیک^۷ (۲۰۱۹) در مقاله «پارادایم گمشده: از راه‌حل دودولتی به واقعیت تک‌دولتی» به نقد پیامدهای فرهنگ راهبردی اسرائیل پرداخت. گوردون و رام^۸ (۲۰۱۶) در مقاله «پاک‌سازی قومی و شکل‌گیری جغرافیای استعماری اسکان» به تحلیل تأثیر فرهنگ راهبردی بر سیاست‌های سرزمینی پرداختند. همچنین قرشی و پورحسن (۱۴۰۰) در مقاله «واکاوی رفتارهای اسرائیل در سوریه در چارچوب فرهنگ راهبردی (۲۰۲۰-۲۰۱۳)» موضوع مذکور را بازناسی کردند.

1. Canetti
2. Sandler
3. Cohen
4. Eiran & Tapia
5. Barak & Sheffer
6. Shamir
7. Lustick
8. Gordon & Ram

با وجود حجم گسترده پژوهش‌های موجود، چند خلأ پژوهشی قابل‌شناسایی است: نخست، بیشتر مطالعات غیرفارسی‌اند و به‌صورت تک‌بعدی به موضوع پرداخته‌اند و تحلیل جامعی از تعامل پیچیده بین مؤلفه‌های مختلف فرهنگ راهبردی ارائه نداده‌اند. دوم، اغلب پژوهش‌ها بر دوره‌های خاص تاریخی متمرکز بوده‌اند و به تحلیل فرایند تحول فرهنگ راهبردی کمتر توجه شده است. سوم، تأثیر متقابل فرهنگ راهبردی اسرائیل و تحولات جدید منطقه‌ای با رویکرد تولید محتوای ادراکی برای سیاست‌گذاران جمهوری اسلامی ایران کمتر مطالعه شده است. این پژوهش درصدد است با پر کردن این خلأها، تحلیل جامع‌تری از تأثیر فرهنگ راهبردی بر راهبردهای امنیتی اسرائیل در غرب آسیا و شکست‌های امنیتی آن ارائه دهد و با در نظر گیری تحولات جدید منطقه‌ای، به درک بهتری از پویایی‌های فرهنگ راهبردی اسرائیل دست یابد. این پژوهش با هدف بازشناسی و ارزیابی فرهنگ راهبردی اسرائیل انجام شده است.

۳. چارچوب نظری

نظریه فرهنگ راهبردی چارچوب تحلیلی غنی و چندبعدی برای فهم رفتار امنیتی دولت‌ها فراتر از تئوری‌های واقع‌گرایانه است. این نظریه نشان می‌دهد که راهبردهای امنیتی - از جمله دکترین «برتری مطلق» اسرائیل - در خلأ شکل نمی‌گیرند، بلکه برساخته‌هایی اجتماعی هستند که ریشه در عمیق‌ترین لایه‌های هویت، تاریخ و فرهنگ یک ملت دارند. در ادامه این نظریه به‌صورت مفصل تشریح می‌شود.

۳-۱. گذار از واقع‌گرایی به سازه‌انگاری در مطالعات امنیتی

مطالعات امنیتی بین‌الملل برای دهه‌ها تحت سیطره پارادایم مسلط واقع‌گرایی بود که بر عینیت‌گرایی، توزیع قوا و محاسبات عقلانی در یک سیستم آنارشیک تأکید داشت. از این منظر، کنش دولت‌ها در محیط بین‌المللی، به‌ویژه در حیطه امنیت، صرفاً پاسخی به کنش‌ها و توانایی‌های سایر بازیگران، به‌ویژه تهدیدات، تلقی می‌شد (Mearsheimer, 2001: 3; Waltz, 1979: 71). در این نگاه، امنیت عمدتاً به معنای امنیت نظامی و بقای دولت بود و «فرهنگ» یا «هویت» به‌عنوان متغیرهای مستقل و تأثیرگذار، جایگاهی در تحلیل نداشتند.

با این حال، از دهه ۱۹۹۰ به بعد، ظهور رهیافت‌های انتقادی و به‌طور خاص سازه‌انگاری، این دیدگاه تقلیل‌گرا را به چالش کشید. سازه‌انگاران استدلال می‌کنند که ساختارهای بین‌المللی صرفاً مادی نیستند، بلکه اجتماعی نیز هستند و از ایده‌ها، هنجارها و هویت‌های جمعی شکل می‌گیرند

(Wendt, 1992: 392). کاتزنشتاین به‌طور خاص این ایده را بسط داد که «فرهنگ امنیتی ملی»^۱ یعنی الگوهای معناسازی جمعی درباره تهدیدات و آسیب‌پذیری‌ها، نقش تعیین‌کننده‌ای در شکل‌گیری نهادها و راهبردهای امنیتی دولت‌ها ایفا می‌کند (Katzenstein, 1996: 22). این چارچوب نظری فضایی را فراهم آورد تا محققان برای درک رفتار امنیتی دولت‌ها به‌جای جست‌وجوی صرف در ساختارها، به عمق تاریخ، فرهنگ و فرایندهای اجتماعی بپردازند.

۳-۲. نظریه فرهنگ راهبردی

نظریه فرهنگ راهبردی به‌عنوان زیرشاخه‌ای از سازه‌انگاری، به‌طور خاص به بررسی تأثیر عوامل فرهنگی، تاریخی، دینی و هویتی بر درک تهدیدات و شکل‌گیری راهبردهای کلان یک کشور می‌پردازد. این نظریه توسط پژوهشگرانی مانند جانستون (۱۹۹۵) و کالین گری (۱۹۹۹) بسط یافته است. از منظر گری، فرهنگ راهبردی عبارت است از: «چارچوبی پایدار از باورها، نگرش‌ها و الگوهای رفتاری که از عوامل جغرافیایی، تاریخی و فرهنگی جامعه ناشی می‌شود و بر نحوه درک یک ملت از قدرت و استفاده از آن برای اهداف راهبردی تأثیر می‌گذارد» (Gray, 1999: 51). به عبارت ساده‌تر، فرهنگ راهبردی چشم‌اندازی است که تصمیم‌گیرندگان از طریق آن جهان خارج، دوستان و دشمنان را می‌بینند و بر اساس آن عمل می‌کنند.

جانستون نیز در تعریف خود بر سه لایه اصلی فرهنگ راهبردی تأکید می‌کند: ۱. مفروضات بنیادین درباره ماهیت دشمن و تضادها (هستی‌شناسی)؛ ۲. راهبردهای ترجیحی برای حل این تضادها (راه‌حل‌ها)؛ ۳. تأثیر نهادهای نظامی-امنیتی در تثبیت و انتقال این فرهنگ. بنابراین، فرهنگ راهبردی نه صرفاً یک متغیر توصیفی بلکه یک چارچوب تبیینی قدرتمند برای فهم این مسئله است که چرا دولت‌ها با وجود قرار گرفتن در شرایط ساختاری مشابه، راهبردهای امنیتی کاملاً متفاوتی را اتخاذ می‌کنند. فرهنگ راهبردی به مجموعه پایدار و تاریخی از باورها، نگرش‌ها، الگوهای رفتاری و نمادهای مشترکی اطلاق می‌شود که از تجربیات تاریخی، جغرافیایی و فرهنگی یک جامعه یا گروه نخبگان سرچشمه گرفته و بر درک آن‌ها از قدرت، تهدید و نحوه استفاده از ابزارهای راهبردی برای دستیابی به اهداف امنیتی تأثیر می‌گذارد. این فرهنگ چشم‌انداز تفسیری است که بازیگران از طریق آن محیط امنیتی خود را می‌فهمند و به آن پاسخ می‌دهند (Johnston, 1995: 36).

برخی معتقدند که فرهنگ و مؤلفه‌های هنجاری مثل دین، هویت، تاریخ و زبان به‌عنوان مؤلفه‌های استراتژیک در خدمت قدرت سخت هستند.

۳-۳. مؤلفه‌های سازنده فرهنگ راهبردی

فرهنگ راهبردی پدیده‌ای تک‌عاملی نیست، بلکه از ترکیب پیچیده‌ای از عوامل به‌هم‌پیوسته شکل می‌گیرد. مهم‌ترین این مؤلفه‌ها عبارتند از:

- تاریخ و تجربیات جمعی: رویدادهای^۱ تاریخی مانند جنگ، شکست یا نسل‌کشی خاطره جمعی یک ملت را شکل می‌دهد و بر درک آن‌ها از آسیب‌پذیری و تهدید تأثیر عمیقی می‌گذارد. این تجربیات اغلب به‌صورت روایتی غالب درآمده و به یک «اخلاقیات بقا»^۲ تبدیل می‌شوند (Canetti et al, 2018: 535).

- باورها و ارزش‌های دینی و ایدئولوژیک: ادیان و ایدئولوژی‌ها سیستم‌های معناسازی هستند که به اقدامات یک ملت مشروعیت می‌بخشند و اهداف راهبردی را تعریف می‌کنند. آن‌ها می‌توانند بر تعریف مرزهای سرزمینی، ماهیت دشمن و حتی پذیرش سطحی از ریسک تأثیر بگذارند (Sandler, 2016: 112).

- جغرافیا و موقعیت ژئوپلیتیک: عواملی مانند فقدان «عمق راهبردی»، محصور بودن در مرزها، یا دسترسی به منابع آبی، محدودیت‌ها و فرصت‌های ملموسی را ایجاد می‌کنند که در فرهنگ راهبردی درونی می‌شوند (Inbar, 2013: 29).

- فرهنگ سازمانی نهادهای نظامی-امنیتی: نهادهای قدرتمند امنیتی (مانند ارتش و سازمان‌های اطلاعاتی) نه تنها مجری راهبردها هستند، بلکه با شبکه‌سازی و نهادینه کردن باورهای خاص، به شکل‌دهی و تثبیت فرهنگ راهبردی کمک می‌کنند (Barak & Sheffer, 2009: 23; Sheffer & Barak, 2013: 42).

۴. یافته‌های پژوهش

۴-۱. نقش مؤلفه‌های ذهنی و روایت‌ها در فرهنگ راهبردی اسرائیل

در نظریه امنیت هستی‌شناختی، هویت به معنای درک از خود، بر شکل‌گیری کنش بازیگر نقش کلیدی دارد (Kinnvall & Mitzen, 2017). هویت‌ها حاصل تفاوت‌ها (مشیرزاده و مسعودی،

1. Traumatic

2. Siege Mentality

۱۳۸۸: ۲۵۶) و زائیده روایت هستند. روایت سازه‌های تحلیلی است که کنش‌ها و وقایع مربوط به گذشته و یا زمان حال را که در شرایط دیگر گسسته و نامربوط تلقی می‌شوند، در حول یک کلیت منسجم و مرتبط پیوند می‌دهد. این کلیت ارتباطی به هریک از عناصر داستان معنا بخشیده و آن را تبیین می‌کند و در همان حال توسط آن‌ها شکل می‌گیرد (ذکایی، ۱۳۸۷: ۷۰). این بخش به ریشه‌های فکری و تجربیات تاریخی شکل‌دهنده به ذهنیت استراتژیک رژیم صهیونیستی می‌پردازد. این ذهنیت که مستقیماً از روایت‌هایی مانند هولوکاست نشئت می‌گیرد، به‌عنوان یک اصل راهبردی مرکزی، ضرورت داشتن یک دولت یهودی قوی و مستقل را توجیه می‌کند (Cohen, 2010: 24). انگاره‌های فرهنگی روایت‌ساز و مشترک ساکنان اسرائیل را می‌توان بر اساس گزاره‌های جدول زیر تفکیک کرد:

جدول ۱. ابعاد و مؤلفه‌های ذهنی فرهنگ راهبردی رژیم صهیونیستی

مؤلفه‌ها	ابعاد
نبود قانون اساسی، قوم برگزیده، حقانیت تام در قیاس، حقانیت در عمل	روایت‌های دینی و ملی
فرعون، بخت‌النصر، هیتلر	روایت بقای تهدید بقا محور
اختلاف و جنگ‌های تاریخی یهودیان با مسلمانان و مسیحیان	روایت انزوای قومی، مذهبی و زبانی

۴-۱-۱. روایت‌های دینی و ملی

نگاهی گذرا به ساختار دولت اسرائیل نشان می‌دهد که دین نقش بسیار پررنگ و بی‌بدیلی در قوانین و ساختار این رژیم بازی می‌کند. دولت اسرائیل فاقد قانون اساسی است. این کشور به دلیل شرایط سیاسی و اجتماعی خاصی که دارد (از جمله مسائل مربوط به سرزمین‌های اشغالی) تدوین قانون اساسی را به تعویق و تأخیر انداخته و به‌جای آن تدریجاً سلسله‌ای از مجموعه قوانین تحت عنوان قوانین بنیادین^۱ را تصویب کرده است. نگاهی گذرا به این قوانین نشان می‌دهد که دین نقش بسیار پررنگ و بی‌بدیلی در این قوانین بازی می‌کند (دهشیری و مشتاقی، ۱۳۹۴: ۴۳). به‌طور کلی، چند انگاره از جمله قوم برگزیده، سرزمین مقدس و کتاب مقدس سازه ذهنی سیاستمداران یهودی و گفتمان سیاست خارجی رژیم صهیونیستی را در نیم‌قرن اخیر تقویت کرده است. این انگاره‌ها در طیف‌های مختلف مذهبی و سیاسی-اجتماعی در این رژیم بازتاب داشته است. این موضوع بر

1. The Basic Law

خط‌مشی‌های کلان رفتار خارجی و به‌ویژه موضوع اساسی تر آن یعنی منازعه با مسلمانان، اعراب و فلسطینیان بازتاب دارد (ولایتی و همکاران، ۱۳۹۹: ۱۵۵-۱۶۰).

۴-۱-۲. روایت بقای تهدید بقا محور^۱

بر اساس افسانه‌های یهودی، حدود ۱۲۰۰ سال قبل از میلاد حضرت مسیح، قبایل تحت رهبری یوشع بر بخشی از سرزمین کنعان (فلسطین امروزی) غلبه یافتند. در ۵۹۷ قبل از میلاد، بخت‌النصر پادشاه بابل، به سرزمین یهودیان حمله کرد. او خانواده‌های اشرافی یهود را تبعید کرد. با شکست بابلی‌ها به‌دست کوروش، امکان بازگشت برای یهودیان به سرزمین خود یا ماندن در بابل در آرامش و صلح فراهم شد (Grayzel, 1952: 14-20). براینده این تاریخ آن است که یهودیان «قربانی خشونت همسایگان‌شان» معرفی می‌شوند. چنین تصویرسازی‌ای از «خود» توسط یهودیان، سبب الصاق برچسب «مردم تنها» یا «عزیز نشین» به آنان می‌گردد (Giles, 2009: 3). در آخرین اپیزود تاریخی، رفتار کشورهای اروپایی به‌طور خاص آلمان هیتلری با یهودیان، آنان را در مضیقه بقا قرار داد. هولوکاست^۲ به یک تروما و درس تاریخی مرکزی برای ملت اسرائیل تبدیل شد؛ لذا این دولت بر خود تکلیف نموده که هرگز نباید قربانی شود و باید همیشه قدرت دفاع از خود را داشته باشد. این ذهنیت تمایل به عمل مستقل و قاطع را توجیه می‌کند. دولت اسرائیل به نهادهای بین‌المللی برای نجات خود اعتماد ندارد؛ بنابراین، همیشه برای اقدام یک‌جانبه و پیش‌دستانه (حتی در صورت تحمل فشار بین‌المللی) آماده است (مظلومی، ۱۴۰۳/۰۸/۰۷).

همگرایی صهیونیسم جهانی به‌لحاظ نظری با انتشار کتاب دولت یهود^۳ تئودور هرتزل^۴ (۱۳۹۵) و به‌لحاظ عملی با برگزاری اولین کنگره یهودیان در بازل سوئیس قوام یافت. هرتزل که پدر جنبش صهیونیسم سیاسی است، تنها راه‌حل «مسئله یهود» را تشکیل دولت یهودی می‌دانست و در کتابش، پروژه تأسیس این دولت را طراحی کرد. او استدلال کرد که یهودیان برای نجات از آزار و اذیت در اروپا، به یک دولت-ملت مستقل در سرزمین اجدادی خود (اسرائیل) نیاز دارند. این ایده توجیه ایدئولوژیک برای تأسیس و حفظ یک دولت یهودی با حاکمیت کامل را فراهم کرد. تمام استراتژی امنیتی ملی حول حفاظت از موجودیت این دولت می‌چرخد.

1. Survival Under Threat

2. Holocaust

3. Jewish State

4. Theodor Herzl

۴-۱-۳. روایت انزوای قومی، مذهبی و زبانی^۱

شکاف عمیق‌تری هم میان یهودیان و اعراب وجود دارد که ناظر به بُعد زبانی است. این پژوهشگران معتقدند به‌واسطه آنکه از زبان عربی در مدارس یهودی به‌ندرت استفاده شده است، زمینه‌های مفاهمه میان یهودیان و اعراب شکل نگرفته و این امر سبب جدایی از محیط پیرامونی و انزوای یهودیان شده است (قرشی و پورحسن، ۱۴۰۰: ۴۸). بنابراین، حس در محاصره بودن^۲ از جانب دیگران امری واقعی و قابل لمس می‌بود. تقابل میان اعراب و یهودیان در دهه ۱۹۳۰ فضا را برای رشد هرگونه بدبینی نسبت به آینده روابط این دو گروه فراهم آورد. رفته‌رفته جزم‌اندیشی در میان یهودیان به حدی رسید که مبارزه و تقابل با اعراب را تنها راه گریز از وضعیت موجود قلمداد کردند. این تقابل بین یهودیانی که سودای سرزمین موعود در خاورمیانه را در سر داشتند و فلسطینیانی که سال‌ها در سرزمین آبا و اجدادی خود زندگی می‌کردند در جریان بود (سادات، ۱۴۰۳/۰۹/۱۸). به تعبیر دیگر، تقابل میان یهودیان و فلسطینیان جنگ‌سالاری را در میان یهودیان تقویت کرد؛ به‌گونه‌ای که شکل‌گیری دولت اسرائیل توسط نهادی نظامی به نام «هاگانا»^۳ امکان‌پذیر شد.

۴-۲- نقش مؤلفه‌های عینی و ملموس در فرهنگ راهبردی اسرائیل

درک فرهنگ راهبردی اسرائیل نیازمند بررسی چندبُعدی بر اساس تاریخ، جغرافیا و تهدیدات امنیتی منحصر به فرد آن است. در زیر جدول، ارکان فرهنگ راهبردی اسرائیل برای درک بهتر این مفهوم ارائه شده است. این جدول ابعاد و مؤلفه‌های اصلی عینی شکل‌دهنده به فرهنگ راهبردی اسرائیل را نشان می‌دهد:

جدول ۲. ابعاد و مؤلفه‌های عینی فرهنگ راهبردی اسرائیل

مؤلفه‌ها	ابعاد
کمیت جمعیتی، جامعه مهاجرتی (الیاه) ^۴	مبانی اجتماعی
محاصره بین کشورهای عربی، عمق استراتژیک، منابع طبیعی محدود، محور مقاومت	محیط ژئوپلیتیک

1. Ethnic-Religious and Linguistic Isolation

2. Feeling Surrounded

3. Haganah

4. Immigrant Society - Aliyah

۴-۲-۱. مبانی اجتماعی

دولت اسرائیل از زمان تأسیس، از نظر جمعیت (هم در کل و هم در نیروی نظامی فعال) نسبت به دشمنان خود در اقلیت است. این امر با محوریت انگاره شناختی کم در مقابل زیاد،^۱ دولت اسرائیل را مجبور به جبران کمیت با کیفیت کرده است. این برتری کیفی در قالب فناوری پیشرفته، آموزش فوق‌العاده نیروها، تاکتیک‌های نوآورانه و سیستم اطلاعاتی برتر متجلی می‌شود. آن‌ها نمی‌توانند جنگ فرسایشی طولانی ترتیب بدهند، پس باید جنگ‌ها را سریع و قاطع ببرند (طالبی، ۱۴۰۳/۰۵/۱۵).

یکی دیگر از خصوصیات رژیم در نگاه جامعه‌شناسانه، الیاه به معنای «صعود» است که به مهاجرت یهودیان از سراسر جهان به اسرائیل اشاره دارد. این امر اسرائیل را به یک ملت و جامعه مهاجرتی با پیوندهای قوی به دیاسپورای یهودی تبدیل کرده است. این پیوندها منبع قدرت نرم، پشتیبانی دیپلماتیک و مالی هستند. همچنین، جذب متخصصان از سایر کشورها به تقویت برتری فناوری و علمی اسرائیل کمک شایانی کرده است (معمد، ۱۴۰۳/۰۷/۲۳).

۴-۲-۲. محیط ژئوپلیتیک^۲

این بخش بستر فیزیکی و سیاسی‌ای را توصیف می‌کند که استراتژی دولت اسرائیل باید در آن عمل کند. فقدان عمق استراتژیک^۳ به دلیل جغرافیای باریک کشور امری حیاتی محسوب شده و نیاز مبرم به دکترین تهاجمی و پیش‌دستانه را در هسته استراتژی امنیتی رژیم صهیونیستی قرار داده است (Levran, 2017: 89). دولت اسرائیل دهه‌ها توسط کشورهای عربی و مسلمان که وجودش را به رسمیت نمی‌شناختند محاصره شده بود. نیاز به تفوق بر دشمنی با جهان عرب^۴ یک ارتش قدرتمند و آماده به کار همیشگی را ایجاد کرد. لذا منطقه امنیتی اسرائیل بسیار فراتر از مرزهایش است و هر حرکتی در خاورمیانه را از نظر تهدید بالقوه زیر نظر می‌گیرد (صالحیان، ۱۴۰۳/۱۰/۰۷). موضوع دیگر عمق استراتژیک است که فاصله میان مرزهای دولت در چهار جهت و قلب دولت هر کشوری را شامل می‌شود؛ جایی که مراکز شهری و تأسیسات استراتژیک دولت واقع شده و هر اندازه که این مسافت طولانی‌تر باشد، توانایی اجرای عملیات‌ها و مانور دادن نیز بیشتر

1. Few Against Many

2. Geopolitical Environment

3. Lack of Strategic Depth

4. Hostile Arab Neighbors

می‌شود. اسرائیل کشوری بسیار باریک است. در باریک‌ترین نقطه (در نزدیکی نتانیا)، فاصله بین مرز غربی (دریای مدیترانه) و مرز شرقی (کرانه باختری) تنها حدود ۱۵ کیلومتر است (تشکری، ۱۴۰۳/۱۰/۱۴). این یعنی هیچ فضایی برای عقب‌نشینی و تجدید قوا در برابر یک حمله غافلگیرکننده وجود ندارد (شهبازی، ۱۴۰۳/۰۶/۱۵). این ضعف جغرافیایی نیاز مطلق به پیش‌دستی کردن در حملات و انتقال سریع جنگ به خاک دشمن را ایجاد می‌کند. دفاع از مرزها کافی نیست؛ تهدید باید در منبع خود نابود شود (تشکری، ۱۴۰۳/۱۰/۱۴). اصل مهمی که باید در مورد عمق استراتژیک در نظر گرفت میزان آسیب‌پذیری هر یک از این مواضع در صورت حمله احتمالی دشمن خواهد بود. این در حالی است که فقدان چنین عمقی در هر کشور، یک تهدید موجودیتی برای قلب دولت آن محسوب می‌شود؛ با توجه به جغرافیای کشور فلسطین، سرزمین‌های اشغالی در دست صهیونیست‌ها فاقد این عمق استراتژیک بوده و ابعاد مرزهای آن حداقل ۱۴ و حداکثر ۱۳۷ کیلومتر است (باقری، ۱۴۰۳/۱۱/۱۲). این شرایط موجب می‌شود تا اسرائیل امکان اجرای مانور روی زمین و آمادگی برای جنگ‌های آینده را نداشته باشد.

از طرف دیگر، اسرائیل فاقد منابع طبیعی کلیدی مانند نفت و آب شیرین کافی بود. این کمبود بر لزوم خودکفایی و نوآوری تأکید کرد. دولت اسرائیل در نمک‌زدایی آب دریا و انرژی خورشیدی پیش‌رو شد. همچنین، وابستگی به منابع خارجی امنیت انرژی را به یک نگرانی استراتژیک تبدیل کرد که اخیراً با کشف میدین گازی تا حدی برطرف شده است (موحدیان، ۱۴۰۳/۰۵/۱۳).

۴-۳- برون‌داد فرهنگ راهبردی اسرائیل

جدول زیر ابعاد و مؤلفه‌های اصلی عینی شکل‌دهنده به فرهنگ راهبردی اسرائیل را نشان می‌دهد:

جدول ۳. ابعاد و مؤلفه‌های برون‌داد فرهنگ راهبردی اسرائیل

مؤلفه‌ها	ابعاد
تکیه بر برتری کیفی، دکترین بازدارندگی از طریق تنبیه، دکترین پیش‌دستی، دکترین دفاع فعال (حلقه آتش)، اتکا به متحد خارجی (ایالات متحده)؛	اصول راهبردی کلیدی
ارتش دفاعی رژیم صهیونیستی، سازمان اطلاعاتی (موساد، ^۱ شین‌بت، ^۲ آمان ^۳)؛	نهادهای اجرایی
خدمت سربازی اجباری، پیوند نظامی-مدنی، صنایع پیشرفته دفاعی (هاوتسا).	بازتاب در جامعه

1. Mossad
2. Shin Bet
3. Aman

۴-۳-۱. اصول راهبردی کلیدی

در پاسخ به این شرایط، اصول راهبردی خاصی توسعه یافته است. دکترین «حمله پیش‌دستانه»^۱ یکی از راهبردهای رژیم مبتنی بر این انگاره‌های فرهنگی است. این دکترین بر حمله به نیروهای دشمن، در زمانی که حمله آنان قریب‌الوقوع ارزیابی می‌شود، تأکید دارد (Oren, 2002: 172). به‌عنوان نمونه کلاسیک، در سال ۱۹۶۷ این راهبرد طی حمله اسرائیل به نیروی هوایی مصر در ابتدای جنگ شش‌روزه برای خنثی کردن تهدید به کار گرفته شد. اصل «بازدارندگی از طریق تنبیه»^۲ نیز با هدف تحمیل هزینه به دشمن برای منصرف کردن آن از حمله دنبال می‌شود (Shimshoni, 1988: 112). در کنار این اصول، اتکا به متحدان خارجی به‌ویژه ایالات متحده، برای تأمین پشتوانه دیپلماتیک و نظامی، نقش حیاتی در ایجاد فضای مانور استراتژیک برای رژیم صهیونیستی ایفا می‌کند (Ben-Zvi, 1993: 145).

تکیه بر برتری کیفی و سرمایه‌گذاری سنگین روی آموزش، فناوری (پهپاد، سامانه‌های پدافند هوایی گنبد آهنین،^۳ سایبر) و نوآوری برای جبران کمیت از راهبردهای رژیم است (طالقانی، ۱۴۰۳/۰۷/۱۵). اسرائیل سعی می‌کند به دشمنانش بفهماند که حمله به آن هزینه‌ای غیرقابل تحمل در پی خواهد داشت. این بازدارندگی از طریق توانایی تنبیه و حمله متقابل ویرانگر ایجاد می‌شود. راهبرد دفاع فعال^۴ در معنای استفاده از سامانه‌های دفاعی برای خنثی کردن تهدیدات در لحظه (مانند رهگیری راکت‌ها)، در حالی که همزمان توانایی حمله متقابل تهاجمی نیز حفظ می‌شود، از اولین و بنیادین‌ترین شیوه‌های پاسخگویی به تهدیدات علیه رژیم است.

ایالات متحده مهم‌ترین و قوی‌ترین متحد استراتژیک اسرائیل است. این اتحاد پشتوانه دیپلماتیک، نظامی و مالی حیاتی برای آن‌ها فراهم می‌کند. آمریکا در سازمان ملل از دولت اسرائیل حمایت می‌کند، سالانه میلیاردها دلار کمک نظامی می‌دهد و همکاری‌های اطلاعاتی گسترده‌ای دارد. این اتحاد به اسرائیل فضای مانور استراتژیک می‌دهد. اتکا به متحدان خارجی ریشه در تجارب تاریخی و فرهنگی قوم یهود دارد (مصطفوی، ۱۴۰۳/۰۸/۱۷).

---

1. Preemption
2. Deterrence by Punishment
3. Iron Dome
4. Active Defense

۴-۳-۲. نهادهای اجرایی

این بخش ابزارهای اصلی اجرای استراتژی‌اند. اجرای این استراتژی بر عهده نهادهای خاصی است. ارتش رژیم صهیونیستی با ساختار غیرمتمرکز و فرهنگی که ابتکار عمل در سطح افسران را تشویق می‌کند عمل می‌کند (Van Creveld, 1998: 203). در کنار آن، سازمان اطلاعاتی موساد نقش محوری در اجرای عملیات مخفی و جمع‌آوری اطلاعات برون‌مرزی دارد (Cohen, 2010: 67). ارتش دفاعی دولت اسرائیل یک ارتش مردمی مبتنی بر سربازی اجباری است که به سرعت بسیج می‌شود. فرهنگ غیرمتمرکز و ابتکار عمل فردی در آن بسیار تشویق می‌شود (جاودان، ۱۴۰۳/۰۹/۲۱). موساد مسئول عملیات برون‌مرزی، جمع‌آوری اطلاعات مخفی و اجرای ترورهای هدفمند است. شین‌بت مسئول امنیت داخلی و مبارزه با تروریسم در داخل رژیم صهیونیستی و کرانه باختری است و آمان سازمان اطلاعات نظامی ارتش که مسئول ارزیابی تهدیدات و هشدار زود هنگام تلقی می‌شود (همان).

۴-۳-۳. بازتاب در جامعه

این بخش نشان می‌دهد که فرهنگ راهبردی چگونه در بافت جامعه اسرائیل ریشه دوانده است. خدمت سربازی اجباری به ایجاد پیوند نزدیک بین جامعه غیرنظامی و نهادهای نظامی منجر شده است (Lomsky-Feder & Ben-Ari, 1999: 98). این پیوند به‌نوبه خود از توسعه و موفقیت صنایع پیشرفته دفاعی کشور پشتیبانی می‌کند. تقریباً تمام شهروندان یهودی (به‌علاوه دروزی‌ها و چرکسی‌ها) به خدمت سربازی می‌روند. این امر پیوند ناگسستنی بین مردم و ارتش ایجاد می‌کند و امنیت را به دغدغه‌ای همگانی تبدیل می‌کند (جاودان، ۱۴۰۳/۰۹/۲۱). شرکت‌هایی مانند IAI، Rafael و EST^۱ سامانه‌هایی مانند گنبد آهنین و تانک مرکاوا را تولید می‌کنند که هم صادرات استراتژیک هستند و هم امنیت ملی را تأمین می‌کنند.

۴-۳-۴. چالش‌های امنیتی رژیم صهیونیستی

مسائل و مشکلات تهدیدکننده بقا و توان رژیم صهیونیستی به طور کل سه دسته علل دارد: الف) چالش ناشی از عدم مشروعیت: رژیم صهیونیستی به دلیل نداشتن وجهه مناسب نزد کشورهای منطقه خاورمیانه همیشه در یک نگرانی به سر می‌برد و در رأس سیاست‌های خارجی

آن یافتن هم‌پیمانان وفادار در منطقه دارای اولویت ویژه است. طراحی و اجرای طرح آبراهام، نزدیکی به ترکیه و ج. آذربایجان از سیاست‌هایی است که به منظور رفع این مشکل به کار گرفته شده است. در همین راستا می‌توان از نمایش وجهه مثبت از خویش نام برد، مانند خروج از لبنان و تخلیه غزه برای رفع این مشکل. در درجه دوم، بازدارندگی اتمی قرار دارد؛ یعنی ترکیبی از زیتون و اتم برای رفع عدم مشروعیت به کار گرفته می‌شود. اتحاد با یک قدرت بزرگ و اتکا به آن در عرصه بین‌المللی برای حل بحران مشروعیت نیز از سازوکارهای مورد توجه این رژیم است.

ب) چالش ناشی از موقعیت ژئوپلیتیک: امنیت ملی رژیم صهیونیستی تحت تأثیر منفی عامل جغرافیای سیاسی قرار گرفته است. فقدان عمق استراتژیک قابل قبول برای رژیم صهیونیستی به عنوان یک آسیب‌پذیری استراتژیک مطرح است. کوچکی و انزوای جغرافیایی از دیگر مسائل بغرنج ژئوپلیتیکی رژیم صهیونیستی است. در این راستا استراتژی‌های انتقال جنگ به خاک دشمن و رفتار هجومی رژیم صهیونیستی قابل‌ارزیابی است. از مؤلفه‌های دیگر ژئوپلیتیکی می‌توان به کمبود منابع، مشکل رودهای سطحی و آشامیدنی اشاره کرد که سیاست‌های کسب منابع انرژی غیرنفتی مانند انرژی هسته‌ای، تسلط بر بلندی‌های جولان و تضمین آب دریاچه طبریا نمود تلاش برای رفع مسائل ناشی از این کاستی‌هاست.

ج) چالش ضعف جمعیتی رژیم صهیونیستی: تمرکز جمعیتی در مثلث سرزمین با Heart Land Triangle و ضعف کمبود جمعیت نسبت به دشمنان منطقه‌ای چالش مؤثری به شمار می‌رود. ۸۰ درصد ساختار اقتصادی و جمعیتی رژیم صهیونیستی در سه شهر بیت‌المقدس، حیفا و تل‌آویو قرار گرفته که با توجه به حساسیت شهروندان نسبت به تلفات انسانی در صورت تهاجم، ضربه شدیدی به موجودیت رژیم صهیونیستی وارد خواهد کرد. سیاست تأمین یک سرزمین ژئوپلیتیک از طریق اجرای طرح‌های اسکان و حفظ کرانه باختری و حفظ بیت‌المقدس و طرح شهر الخلیل در راستای پراکنده‌سازی جمعیت ذیل این مسئله قرار می‌گیرند. مشکل دیگر در این راستا شکاف زیاد جمعیتی رژیم صهیونیستی با کشورهای معارض در منطقه است؛ به این منظور، سیاست تجهیز ارتش قوی و توجه به برتری نظامی از جنبه کیفی مدنظر سیاست‌گذاران رژیم صهیونیستی بوده است. با توجه به شناخت ضعف‌های استراتژیک و بازتاب آن در تعیین اهداف ملی، اینک می‌توان با نگاهی ژرف‌تر به بررسی دکترین نظامی رژیم صهیونیستی پرداخت.

۵. نتیجه‌گیری

در بین‌النهرین عناصر هنجاری مثل دین و هویت از اهمیت ویژه‌ای نزد مردم برخوردارند و رژیم اسرائیل با استفاده از ابزارهای عناصر فرهنگ راهبردی، از این مولفه‌ها در راستای قدرت سخت استفاده می‌کند.

بر اساس تحلیل جامع ارائه‌شده، فرهنگ راهبردی اسرائیل را می‌توان به‌عنوان سیستم پویا و چندلایه‌ای توصیف کرد که حول محور حفظ امنیت وجودی در محیطی خصومت‌آمیز شکل گرفته است. این فرهنگ ترکیبی منحصر به فرد از عوامل تاریخی (تجربه هولوکاست)، ایدئولوژیک (صهیونیسم)، جغرافیایی (فقدان عمق استراتژیک) و امنیتی است که در قالب دکترین‌های تهاجمی، تأکید بر برتری فناورانه و پیوند عمیق نظامی-مدنی تجلی یافته است.

۱-۵. ویژگی‌ها

مهم‌ترین ویژگی‌های این فرهنگ راهبردی عبارتند از:

- واکنش‌پذیری بالا به تهدیدات در حال تحول؛
  - تکیه بر نوآوری فناورانه برای جبران محدودیت‌های جمعیتی؛
  - فرهنگ ریسک‌پذیری و ابتکار عمل در سطوح عملیاتی؛
  - وابستگی متقابل بین نهادهای امنیتی و جامعه مدنی؛
- به‌طور مختصر در پاسخ به سؤال اصلی باید اذعان نمود که بن‌مایه‌های فرهنگ راهبردی اسرائیل، در استراتژی‌های امنیتی، چالش‌های ذیل را بازتولید می‌کند:
- فرهنگ راهبردی اسرائیل با تکیه بر هویت، ارزش‌ها و باورهای دینی و ملی و تاریخی یهودیان موجب شده است که صهیونیسم جهانی بقای خود را در تهدید ترسیم نماید. جزم‌اندیشی تقابلی و انزوای قومی منجر شده‌اند امر «بقا تحت تهدید» و «حیات در مرگ دیگری»^۱ برای شهروندان و سیاست‌مداران رژیم محترم و بایسته شمرده شود.

عدم گستردگی سرزمین‌های اشغالی و در دسترس بودن آحاد شهرک‌نشینان برای تهدیدگران پیرامونی موجب شده اسرائیل به این نتیجه راهبردی برسد که برهم‌زدن موازنه‌های قدرت و ایجاد فاصله قابل توجه در تراز قدرت رژیم با رقبای پیرامونی در منطقه غرب آسیا امری لازم و بایسته

1. Life in The Death of Another

است. لذا در شرایط فرهنگی و جغرافیایی موجود، بازدارندگی تهدیدات از مسیر برتری مطلق امنیتی با تمهید پاسخ درناک به متجاوز تدبیر می‌شود.

ارزش‌ها و باورهای دینی و ملی اعتقاد برتر بودن را در یهودیان و به‌طور ویژه صهیانه ایجاد می‌کند؛ به‌گونه‌ای که کنش‌های جنگی برتری مطلق در امور امنیتی و نظامی تشدید و تأیید می‌شود. فقدان عمق استراتژیک تمامی تهدیدات پیرامونی در منطقه غرب آسیا را ممکن‌الوقوع می‌سازد؛ لذا امکان فرار از تهدید در صورت جاری شدن وجود ندارد. در چنین شرایطی باید بازدارندگی تقویت و تهدیدات را در مبدأ مهار و محدود نمود. حس تاریخی در محاصره بودن منجر به تشدید سیاست‌ها و دکترین دفاعی و به‌طور ویژه تأکید بر برتری مطلق در حفاظت فیزیکی و محیطی می‌شود. تجربیات تاریخی قوم یهود این انگاره را در دکترین دفاعی و راهبردهای امنیتی ایجاد کرده است که برای حفظ و ثبات برتری مطلق امنیتی این کشور باید همیشه یک حامی از میان قدرت‌های بزرگ داشته باشد.

در راهبرد گتویی^۱، نه تنها تولید قدرت اهمیت ویژه‌ای دارد، بلکه مهم‌ترین شاخص آن کاربرد دائمی قدرت است. به همین دلیل است که نشانه‌هایی از بهانه‌جویی برای جنگ در ادبیات سیاسی مقامات دولت اسرائیل مشاهده می‌شود. راهبرد جنگ پیش‌دستانه صرفاً مربوط به بازیگرانی است که نخست، بر حقانیت خود تأکید دارند، دوم، هرگونه کنش بازیگران رقیب را به‌مثابه تهدید تلقی می‌کنند. اگر ادراک از تهدید ماهیت توسعه‌یابنده داشته باشد، آن‌گاه کاربرد نیروی نظامی علیه نمادهای تهدید ماهیت اجتناب‌ناپذیر خواهد بود.

اسرائیل در تمام دوره‌های تاریخی موضعی تهاجمی داشته و چنین موضعی با قالب‌های هستی‌شناسانه آن پیوند یافته است. جنگ‌های بی‌پایان در زیرساخت اندیشه سیاسی و امنیتی رژیم شکل گرفته و به همین دلیل، الگوی رفتار امنیتی آن در غرب آسیا به‌مثابه ماشین ترور و گسترش یگان‌های عملیات ویژه، براندازی و عملیات نظامی و ترکیبی در منطقه بین‌النهرین سازماندهی شده است.

آنچه اشاره شده موجب گردیده اسرائیل از منظر ملت‌ها و دولت‌های منطقه غرب آسیا و بسیاری از دولت‌ها و ملل مختلف جهان موجودی با ویژگی‌هایی چون اشغالگر / غاصب، بی‌رحم، نژادپرست، تروریست، فریبکار / تحریف‌گر شناخته شود؛ لذا برای پدیده‌ای با این توصیفات

1. GTO Strategy (Game Theory Optimal Strategy)

می‌توان با یک برنامه‌ریزی دقیق و منسجم در داخل و خارج از این کشور، چالش‌های عظیم طراحی و اجرا کرد که به فروپاشی آن منجر شود.

۲-۵. پیشنهادها

۱-۲-۵. بهره‌گیری از راهبردهای فرهنگی برای مقابله با راهبرد امنیتی اسرائیل در غرب

آسیا

در مقابله با راهبرد برتری امنیتی رژیم، علاوه بر رویکردهای امنیتی-نظامی، بایستی اتخاذ راهبردهای فرهنگی نیز در دستور کار جامعه سیاسی-دفاعی قرار گیرد. زیرا اگر ریشه‌های فکری و فرهنگی مقوم این راهبرد مورد تردید و شکست قرار گیرد، تصویر درست‌بودگی این استراتژی در افکار عمومی رژیم مخدوش شده و قلب تصمیم‌گیران و تصمیم‌سازان امنیتی رژیم فارغ از صلابت کارکردی این رویکرد نسبت به آن متزلزل خواهد شد. به عبارتی، عملیات روانی و جنگ ترکیبی با هدف نمایش شکست‌های امنیتی رژیم و عدم صدق‌انگاری تسلط اطلاعاتی موساد و شکست تئوری «برخیز و اول تو بکش» باید در دستور کار آفند اطلاعاتی قرار گیرد. این مهم با بهره‌گیری از بسترهای متعدد تاریخی-فرهنگی می‌تواند با یادآوری تجربیات متعدد قوم یهود در تقابل با حق و پیامبران الهی و شکست از حکومت‌های منکوب‌کننده صهیونیسم، با تزریق ناامیدی در جامعه اسرائیل حس تاریخی در محاصره بودن و رفاه موقتی، غیردائم و گذرا در منطقه بیت‌المقدس را تشدید کند.

۱-۲-۵. بهره‌گیری از جنگ نرم در ایجاد تردید در کارایی راهبرد امنیتی اسرائیل در

غرب آسیا

راجع به آینده اسرائیل مطالب زیادی نوشته شده است که باز نشر آنان می‌تواند به امنیت روانی و دکترین امنیتی اسرائیل در غرب آسیا ضربه وارد کند. هانا آرنه^۱، فیلسوف یهودی و ناحوم گولدمن^۲، از نظریه‌پردازان جنبش صهیونیسم، آینده اسرائیل را آینده‌ای محکوم به فروپاشی می‌دانند. هال لیندسی^۳، کشیش اوانجلیست^۴ (صهیونیسم مسیحی) آمریکایی با تفسیر پیشگویی‌های

1. Hannah Arendt

2. Nahum Goldmann

3. Hal Lindsey

4. Evangelist

منتسب به برخی انبیای بنی‌اسرائیل معتقد است که در آخرالزمان (آرماگدون)^۱ روسیه و ایران به کمک کشورهای غرب آسیا و شمال آفریقا به اسرائیل حمله کرده و آن را نابود خواهند کرد. برآورد هنری کیسینجر^۲ و شانزده آژانس اطلاعاتی آمریکا در سال ۲۰۱۲ این بود که در سال ۲۰۲۲ چیزی از اسرائیل باقی نخواهد ماند. بنیامین نتانیا هو در سال ۲۰۱۷ در یک جلسه تورات‌خوانی با شخصیت‌های دینی در منزل خود درباره احتمال گرفتاری اسرائیل به سرنوشت پادشاه یحمو شناییم^۳ ابراز نگرانی کرد. نتانیا هو بر لزوم وابستگی یهودیان به مسائل دینی تأکید کرد و عدم پایبندی به کتب مقدس یهود و انسجام داخلی را عاملی برای نرسیدن اسرائیل به صدسالگی دانست.

۳-۲-۵. بهره‌گیری از گسل‌های فرهنگی-هویتی در مقابله با راهبرد امنیتی اسرائیل در

غرب آسیا

چالش هویت ناظر بر شکاف‌های قومی، مذهبی و سیاسی یهودیان با یکدیگر و همچنین شکاف متراکم اکثریت-اقلیت یهودی / عربی است. با اینکه تلاش‌های بسیاری برای حل و فصل این چالش به‌ویژه شکاف‌های درونی یهودیان انجام گرفته، اما به دلیل مؤلفه‌های فرهنگ استراتژیک رژیم و برآمدن این چالش از شیوه تأسیس اسرائیل به‌مثابه یک پروژه سیاسی برای دولت-ملت‌سازی، در بزنگاه‌های مختلف این زخم کهنه سر باز کرده است. تمرکز دستگاه‌های امنیتی کشور برای تعمیق این شکاف و ایجاد تحرک در گسل مذکور می‌تواند برای مقابله با استراتژی برتری مطلق اسرائیل در منطقه بین‌النهرین مفید باشد.

منابع

- باقری، ع. (۱۴۰۳/۰۸/۲۱). «منابع قدرت امنیت راهبردی رژیم صهیونیستی» [مصاحبه]. پوراخواندی، نادر. (۱۳۹۸). «فرهنگ راهبردی و راهبرد نظامی رژیم صهیونیستی». فصلنامه سیاست خارجی، ۳۳(۲)، ۱۰۷-۱۲۸. https://fp.ipisjournals.ir/article_37101.html
- تشکری، ح. (۱۴۰۳/۰۷/۲۲). «چالش‌های راهبردهای امنیت راهبردی رژیم صهیونیستی» [مصاحبه]. جاودان، ع. (۱۴۰۳/۰۶/۳۰). «شناسایی رتبه راهبردی رژیم صهیونیستی» [مصاحبه].

1. Armageddon
2. Henry Kissinger
3. Yohmo Shenayim

- دهشیری، محمدرضا؛ مشتاقی، الله‌کرم. (۱۳۹۴). «بررسی منابع تأثیرگذار بر سیاست خارجی و استراتژی امنیتی رژیم صهیونیستی پس از تحولات بیداری اسلامی». مطالعات انقلاب اسلامی، ۱۲(۴۱)، ۲۹-۵۰.
<https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.20085834.1394.12.41.2.9>
- ذکایی، محمدسعید. (۱۳۸۷). «روایت، روایت‌گری و تحلیل‌های شرح حال‌نگارانه»، پژوهشنامه علوم انسانی و اجتماعی، ۸(۱)، ۶۹-۹۸.
<https://sid.ir/paper/397832/fa>
- سادات، ر. (۱۴۰۳/۰۷/۲۶). «منابع قدرت راهبردی رژیم صهیونیستی» [مصاحبه].
- شهبازی، ح. (۱۴۰۳/۰۳/۲۵). «شناسایی محدودیت‌های راهبردی رژیم صهیونیستی» [مصاحبه].
- صالحیان، م. ج. (۱۴۰۳/۰۷/۱۵). «چالش‌های راهبردهای امنیت راهبردی رژیم صهیونیستی» [مصاحبه].
- طالبی، م. (۱۴۰۳/۰۲/۲۵). «شناسایی ناکامی‌های امنیتی رژیم صهیونیستی» [مصاحبه].
- طالقانی، س. (۱۴۰۳/۰۴/۲۴). «بررسی کمیته‌های شکست رژیم صهیونیستی» [مصاحبه].
- قرشی، سید یوسف؛ پورحسن، ناصر. (۱۴۰۰). «واکاوی رفتارهای اسرائیل در سوریه در چهارچوب فرهنگ راهبردی (۲۰۲۰-۲۰۱۳)». پژوهش‌های روابط بین‌الملل، ۱۱(۴)، ۱۴۱-۱۶۸.
<https://doi.org/10.22034/irr.2022.317447.2088>
- مشیرزاده، حمیرا؛ مسعودی، حیدرعلی. (۱۳۸۸). «هویت و حوزه‌های مفهومی روابط بین‌الملل». فصلنامه سیاست، ۳۹(۴)، ۲۵۱-۲۷۱.
https://jppq.ut.ac.ir/article_20230.html
- مصطفوی، ج. (۱۴۰۳/۰۵/۲۶). «شناسایی ناکامی‌های امنیتی رژیم صهیونیستی» [مصاحبه].
- مظلومی، ع. (۱۴۰۳/۰۵/۱۶). «عوامل غفلت از امنیت راهبردی در رژیم صهیونیستی» [مصاحبه].
- معتد، ک. (۱۴۰۳/۰۵/۰۱). «منابع قدرت امنیت راهبردی رژیم صهیونیستی» [مصاحبه].
- موحدیان، م. (۱۴۰۳/۰۲/۲۳). «چالش‌های راهبردهای امنیت راهبردی رژیم صهیونیستی» [مصاحبه].
- ولایتی، عبدالرحمن؛ دهقانی فیروزآبادی، سید جلال؛ شاکری خویی، احسان؛ علی‌پور، جواد. (۱۳۹۹). «تحلیل گفتمانی دین در سیاست خارجی نخست‌وزیران رژیم صهیونیستی». پژوهش‌های سیاسی جهان اسلام، ۳۰(۳۶)، ۱۳۷-۱۶۷.
<https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.23222980.1399.10.3.3.8>
- هرتصل، تودر. (۱۳۹۵). دولت یهود. ترجمه ناصر پورحسن، تهران: مؤسسه مطالعات اندیشه‌سازان نور.

References

- Baqeri, A. (2023, November 12). "Sources of strategic security power of the Zionist regime". [Interview, In Persian].
- Barak, O., & Sheffer, G. (2009). "Israel's security networks: A theoretical and comparative perspective". In D. Korn (Ed.), *Public policy in Israel: Perspectives and practices* (pp. 21-40). Lexington Books.
- Bar-Tal, D. (2000). *Shared beliefs in a society: Social psychological analysis*. Sage Publications.
- Ben-Zvi, A. (1993). *The United States and Israel: The limits of the special relationship*. Columbia University Press.
- Canetti, D., Hirschberger, G., Rapaport, C., Elad-Strenger, J., Kahn, D., Hobfoll, S. E., & Pyszczynski, T. (2018). "Holocaust from a real-world perspective: The effects of the Holocaust on current Israeli Society". *Journal of Social and Political Psychology*, 6(2), 529-551.
<https://doi.org/10.5964/jspp.v6i2.906>

- Cohen, M. J. (2010). *The worst-kept secret: Israel's bargain with the bomb*. Columbia University Press.
- Cohen, S. A. (2010). *Israel and its army: From cohesion to confusion*. Routledge.
- Dehshiri, M. R., & Moshtaqi, A. K. (2015). "An Investigation of Effective Sources on Zionist Regime's Foreign Policy and Security Strategy after Developments of Islamic Awakening". *Scientific Quarterly Journal of Islamic Revolution Studies*, 12(41), 29-50. [In Persian]. <https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.20085834.1394.12.41.2.9>
- Eiran, E., & Tapia, A. (2017). "The evolution of Israel's homeland security doctrine". *Journal of Strategic Studies*, 40(4), 525-546. <https://doi.org/10.1080/01402390.2016.1268539>
- Giles, D. (2009). *Media psychology*. Routledge.
- Gordon, N., & Ram, M. (2016). "Ethnic cleansing and the formation of settler colonial geographies". *Political Geography*, 53, 20-29. <https://doi.org/10.1016/j.polgeo.2016.01.007>
- Gray, C. S. (1999). *Modern strategy*. Oxford University Press.
- Grayzel, S. (1952). *A history of the Jews: From the Babylonian exile to the establishment of Israel*. The Jewish Publication Society of America.
- Hartssel, T. (2012). *The government of Israel and the government of the future* (N. Pourhassen, Trans.). Andisheh-Sazan Publishers. (Original work published 1993).
- Inbar, E. (2013, June). "The Arab uprisings and Israel's national security" (*Mideast Security and Policy Studies*, No. 102). Begin-Sadat Center for Strategic Studies, Bar-Ilan University. <https://besacenter.org/wp-content/uploads/2013/06/MSPS102.pdf>
- Javdan, A. (2023, September 21). "Identifying the strategic ranking of the Zionist regime". [Interview, In Persian].
- Johnston, A. I. (1995). *Cultural realism: Strategic culture and grand strategy in Chinese history*. Princeton University Press.
- Katzenstein, P. J. (Ed.). (1996). *The culture of national security: Norms and identity in world politics*. Columbia University Press.
- Kinnvall, C., & Mitzen, J. (2017). "An introduction to the special issue: Ontological securities in world politics". *Cooperation and Conflict*, 52(1), 3-11. <https://doi.org/10.1177/0010836716653158>
- Levrán, A. (2017). *Israeli strategy after the Iran deal: The future of the Jewish state*. Rowman & Littlefield.
- Lomsky-Feder, E., & Ben-Ari, E. (Eds.). (1999). *The military and militarism in Israeli society*. State University of New York Press.
- Lustick, I. S. (2019). "Paradigm lost: From two-state solution to one-state reality". *Journal of Palestine Studies*, 48(4), 69-84. <https://doi.org/10.1525/jps.2019.48.4.69>
- Mazloumi, A. (2023, August 7). "Factors of strategic security neglect in the Zionist regime". [Interview, In Persian].
- Mearsheimer, J. J. (2001). *The tragedy of great power politics*. W. W. Norton & Company.
- Moshirzadeh, H. & Masoudi, H. A. (2010). "Identity and IR Theoretical Concepts". *Political Quarterly*, 39(4), 251-271. [In Persian]. https://jfq.ut.ac.ir/article_20230.html?lang=en
- Mostafavi, J. (2023, August 17). "Identifying security failures of the Zionist regime". [Interview, In Persian].
- Motamed, K. (2023, July 23). "Sources of strategic security power of the Zionist regime". [Interview, In Persian].

- Movaheddian, M. (2023, May 13). "Challenges to the strategic security strategies of the Zionist regime". [Interview, In Persian].
- Oren, M. B. (2002). *Six days of war: June 1967 and the making of the modern Middle East*. Oxford University Press.
- Pourakhondi, N. (2019). "Israel's Strategic Culture and its Military Strategy". *The Journal of Foreign Policy*, 33(2), 107-128. [In Persian]. https://fp.ipisjournals.ir/article_37101.html
- Qorashi, Y., & Pourhassan, N. (2022). "An analysis of Israeli behavior in Syria based on strategic culture (2013-2020)". *International Relations Researches*, 11(4), 141-168. [In Persian]. <https://doi.org/10.22034/irr.2022.317447.2088>
- Saadat, R. (2023, October 18). "Sources of strategic power of the Zionist regime". [Interview, In Persian].
- Salehiyan, M. J. (2023, October 7). "Challenges to the strategic security strategies of the Zionist regime". [Interview, In Persian].
- Sandler, S. (2016). *The Jewish origins of Israeli foreign policy: A study in tradition and survival*. Routledge.
- Shahbazi, H. (2023, June 15). "Identifying the strategic limitations of the Zionist regime". [Interview, In Persian].
- Shamir, E. (2011). "Transforming Israel's security establishment: The defense forces and the defense doctrine". *Journal of Strategic Studies*, 34(3), 367-388. <https://doi.org/10.1080/01402390.2011.574977>
- Sheffer, G., & Barak, O. (2013). *Israel's security networks: A theoretical and comparative perspective*. Cambridge University Press.
- Shimshoni, J. (1988). *Israel and conventional deterrence: Border warfare from 1953 to 1970*. Cornell University Press.
- Snyder, J. (1977). "The Soviet strategic culture: Implications for limited nuclear operations" (Report No. R-2154-AF). RAND Corporation. <https://www.rand.org/pubs/reports/R2154.html>
- Taleghani, S. (2023, July 15). "Review of the failure committees of the Zionist regime". [Interview, In Persian].
- Talebi, M. (2023, May 15). "Identifying security failures of the Zionist regime". [Interview, In Persian].
- Tashakori, H. (2023, October 14). "Challenges to the strategic security strategies of the Zionist regime". [Interview, In Persian].
- Van Creveld, M. (1998). *The sword and the olive: A critical history of the Israeli defense force*. PublicAffairs.
- Velayati, A. R., Dehghani Firoozabadi, S. J., Shakerikhoee, E., & Alipor, J. (2020). "Discourse Analysis of Religion in the Foreign Policy of the Prime Ministers of the Zionist Regime". *Quarterly Journal of Political Research in Islamic World*, 10(3), 137-167. [In Persian]. <https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.23222980.1399.10.3.3.8>
- Waltz, K. N. (1979). *Theory of international politics*. McGraw-Hill.
- Wendt, A. (1992). "Anarchy is what states make of it: The social construction of power politics". *International Organization*, 46(2), 391-425. <https://doi.org/10.1017/S0020818300027764>
- Zakaei, M. S. (2008). "Narrative, Narratology and Autobiographical Analyses". *Journal of the Faculty of Humanities and Social Sciences*, 8(1), 69-98. [In Persian]. <https://sid.ir/paper/397832/en>